

22 грудня 2023 р. майстра знайшли мертвим у його кімнаті в Будинку творчості письменників «Ірпінь». Олександр Мокровольський не дожив тиждень до свого 78-ліття.

Олександра Мокровольського можна, певною мірою, назвати одним із останніх представників «класичної» української перекладацької школи, яка постала у 70-х роках ХХ століття на теренах журналу іноземної літератури «Всесвіт», на роботу до редакції якого, варто нагадати, «неблагодійного» Мокровольського не взяли у належний час через активний спротив організації, що носила назву КДБ. Проте, щедра на таланти в усіх аспектах славетна Черкаська земля безсумнівно породить і виплекає ще не одного поважного достойника, зокрема й що стосується українського художнього перекладу.

Коваленко К. В., студентка
Стройкова С. А., к.філол.н.
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького

ЛЕКСИЧНІ ТРУДНОЩІ ХУДОЖНЬОГО ПЕРЕКЛАДУ В РАМКАХ УКРАЇНСЬКО-НІМЕЦЬКОГО ПЕРЕКЛАДУ

На сьогоднішній день безліч український перекладознавців присвятили свої наукові роботи дослідженню проблематики лексичного художнього перекладу різних мовних груп, в тому числі й українсько-німецької пари.

Відомо, що процес перекладу та відтворення різних текстів однієї мови лексемами іншої – це досить чітка задача, яка повинна бути виконана якісно. Причиною тому є те, що переклад налаштовує безпосередню комунікацію між різними людьми, народами, спільнотами. Переклад має різні рівні, етапи та фактори, один з яких лексика. Відтворення словникового запасу мови-оригіналу має на меті структуровано відобразити потрібні настрої, мовленнєві цілі, думку автора першотвору та, за потреби, інтерпретація її до культурного та соціального ареалу адресата.

Під час здійснення письмового художнього перекладу виконавиць має можливість дослідження не лише лексичних особливостей мови-оригіналу, але й мови-перекладу. Пошук відповідників для певних слів, ідіом чи навіть прислів'їв та приказок є скрупульозною працею. Повинна бути опрацьована атмосфера проживання адресата. В даному контексті культурний спадок українського читача. Подібна процедура потрібна для того, щоб якнайближче передати особливості колориту з тексту-оригіналу і аби вона стала більш зрозумілою для одержувача перекладу.

Беручи до уваги всі ускладнення та завдання перекладу, та використавши зіставний метод дослідження, можливо виокремити наступні, одні з найскладніших моментів перекладу, труднощі:

- переклад власних назв, установ, назв газет, видавництв тощо. Особливо важливим є переклад міст та країн. У таких випадках

найчастіше використовуються методи транслітерації чи транскрипції. До прикладу: Wien – Відень, Jungfrau – Юнгфрау, Leipzig – Лейпциг, - назви міст; Frankfurter Allgemeine – газета “Франкфуртер Алгемайне”, das Herder-Institut – інститут імені Гердера;

- відтворення німецьких складних слів, що не мають однослівного перекладу в українському варіанті. Подібне явище відноситься до лексично-граматичних труднощів також і має назву das Kompositum. Зазвичай при його перекладі розривають суть речі чи явища, яке воно називає. До прикладу: Substantiv + der Schrank (шафа): der Küchenschrank – кухонна шафа, der Bücherschrank – книжкова шафа, der Schreibtisch – письмовий стіл;
- слова реалії німецької мови, що несуть етнічне власне значення і не мають відповідників у іншій мові, до прикладу: bemost – той, що поріс мохом, das Fachwerkhaus – тип житлового будинку, що користувався популярністю в Німеччині в XVI – XVII ст.;
- скорочення, аббревіатури, до прикладу: UNO – ООН, AIDS – СНІД, FIDE – ФІДЕ, in BZ – у газеті «Берлінер Цайтунг»;
- присутність «хибних друзів перекладача», тобто слів, що дуже схожі на українську мову, та несуть інших сенс чи функцію. до прикладу: der Termin – судове засідання, домовленість про зустріч (помилковий переклад - термін), die Lektion – урок (помилковим є переклад – лекція, нім. die Vorlesung), der Konkurs – банкрутство (хибним є варіант конкурс, нім. der Wettbewerb);
- переклад метафор, особливо авторських. Зазвичай цей процес відтворюється способами субституції (dumm, wie ein Ochse = дурний, мов осел), точного перекладу (kämpfen wie ein Löwe = боротися, мов лев) чи компенсацією (базика = geschwätzig wie ein Elster);
- переклад архаїзмів, історизмів та неологізмів. Подібна група слів викликає укладення навіть у рідній мові, не кажучи вже про переклад. Найчастіше сенс слова зберігають, дотримуючись часу та епохи подій твору оригіналу. Чудово, якщо у мові перекладу також буде потрібний архаїзм чи історизм. До прикладу: Oheim – Onkel, Schulmeister – Lehrer, Knecht – слуга.

Отримані результати дослідження яскраво демонструють, у чому такі полягають лексичні труднощі художнього перекладу. Кожна мова має свої особливості, що додають складнощів при спробах передачі цих лексем мовою перекладу. Перекладач, як фахівець, завжди має звертати увагу на мовні властивості та ознаки регіону, на чію мову здійснюється переклад. Врахування етнічних своєрідностей дає змогу відобразити текст оригіналу чітко не лише зі сторони слова, як одиниці мови, а і зі сторони його смислу та емоційного забарвлення.

Література:

1. Кияк Т. Р., Науменко М. Ф., Огуй О. Д. Перекладознавство (німецько-український напрям). Київ : Університет, 2009. 544 с.
2. Щигло Л. В. Основи теорії та практики перекладу. Німецька мова. Суми : Сумський державний університет, 2015. 213 с.

Колесник Д.М., к. філол. н., доцент
Підласий Д.А., асистент
Черкаський державний технологічний університет

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ДОГОВОРІВ У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Юридичний переклад у сфері інтелектуальної власності має свої особливості. Юридичні документи, а саме, договори щодо інтелектуальної власності, зазвичай мають чітко визначену форму, яка має бути збережена під час перекладу. Інколи саме сталість форми та стандартність багатьох частин тотожних документів дозволяє фахівцеві оперативно знаходити необхідну інформацію. Крім того, велика кількість сталих виразів (формулювань) у юридичних документах у сфері інтелектуальної власності подекуди перетворює переклад на пошук та комбінацію їхніх відповідників українською мовою.

Характерними особливостями перекладу договорів у сфері інтелектуальної власності є:

1. Переклад реквізитів, які мають певну послідовність. Кожний договір має усталену систему реквізитів, яка вимагає точного відтворення у перекладі.

2. Відтворення точності, послідовності та лаконічності викладу фактів у перекладі, гранична чіткість у висловлюванні. Юридичні договори у сфері інтелектуальної власності позбавлені образності, емоційності та індивідуальних авторських рис. Такою самою має бути й мова перекладу договорів.

3. Переклад усталених мовних зворотів, певної стандартизації початку і закінчення договору. Наприклад, загальні положення – *general provisions*, *форс-мажор* – *force majeure*, *інші положення* – *miscellaneous*, *вирішення спорів* – *applicable law* та ін.

Найхарактернішими проявами стандартизації договору у сфері інтелектуальної власності є широке вживання готових словесних формул типу: у зв'язку з – *with a view to/with reference of, due to*; відповідно до – *in accordance with/in pursuance of, as/to*; з метою – *to the effect that/to that effect*; згідно з – *in compliance with*, за умови – *provided*; в особі – *represented by* тощо, що спрощує й полегшує процес перекладу договорів у сфері інтелектуальної власності; повторюваність тих самих слів, форм, зворотів, конструкцій як результат досягнення однотипності вираження думки: *The Licensee has the right to enter into this Agreement and to fully perform all obligations hereunder* - Ліцензіат має право на укладення цього Договору та виконання в повному обсязі всіх зобов'язань за цим Договором.